RECONSTRUCTIES OP PAPIER

KO STURKOP, KO@STURKOP.NL

In dit artikel geef ik een overzicht van een reeks tekeningen van pleistocene zoogdieren die ik in de afgelopen jaren heb gemaakt. Deze tekeningen waren aanvankelijk gemaakt voor een boek over fossiele zoogdieren van Nederlandse bodem, maar dit is er nooit gekomen. Wel werden mijn tekeningen gebruikt voor verschillende tentoonstellingen in Nederland en ze verschenen op het internet en dergelijke. Nu zijn ze samengebracht in een serie verzamelplaten en geven de lezer een goede indruk van hoe deze dieren – vele zijn uitgestorven – eruit hebben gezien en hoe groot deze geweest zijn.

INLEIDING

Nadat ik in 1993 met vervroegd pensioen ging, vatte ik de liefhebberijen uit mijn jeugd weer op: paleontologie en tekenen. Ik las het boek 'De Mammoet' en kwam in contact met de co-schrijver: Dick Mol. We maakten kennis en Dick vertelde mij over het werk van hem en dr. John de Vos voor een boek over de grote pleistocene zoogdieren van Nederland. Om zo'n boek van illustraties te voorzien zou ik de tekeningen maken. Dat boek kwam er niet, afgezien van een concept, waarin al vrij veel stond vermeld en waarin ook de tekeningen waren geïntegreerd.

Na mijn schooltijd werkte ik een paar jaar als dierenverzorger in Artis, waar je dagelijks de prachtige anatomie van de levende have kon bewonderen. Als militair liep ik stage in de operatiekamers van het OLV-gasthuis in Amsterdam, waar de anatomische lessen verder gevolgd werden.

ETRUSKISCHE BEER (Tek. 5-10)
Ursus etruscus Cuvier, 1823

Voorkomen
De Etruskische beer, *Ursus etruscus* was tot voor kort in ons land alleen bekend uit de kleigroeves bij Tegelen. Het was één van de eerste soorten van deze vindplaats waar een beschrijving van werd gemaakt (Newton, 1913). Newton had van Tesch vijf gebitselementen gekregen voor zijn studie uit

Voorbeeld uit het conceptboek.

SAMENWERKINGEN

In de jaren negentig werkte ik veelvuldig samen met Dick Mol. Ook bezocht ik de spannende bottenzolder van het toenmalige Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie in Leiden, thans Naturalis, waar Cor Strang zeer behulpzaam was. Voor de zeezoogdieren bezocht ik Klaas Post op Urk. Ik maakte veel foto's van skeletten en reconstructies, ook in musea, in binnen- en buitenland. Zo had ik enige tijd een schedel van *Leptobos* thuis, geleend van Dick Mol, waardoor ik de kop van alle kanten kon bestuderen. Ook foto's die ik ooit in Artis maakte kwamen nog van pas, bijvoorbeeld die van de bison, als basis voor de veel forsere steppewisent.

De schedel van *Leptobos* wekte wel de hilariteit op van mijn broers. Ze herinnerden zich hoe ik in mijn kinderjaren een paardenschedel had gekregen van onze slager. Er zaten nogal wat vleesresten aan en ik besloot de schedel te begraven in de tuin, opdat de mieren de boel konden kaalvreten. Die tuin grensde aan het kantoorgebouw waarin wij woonden. Op de parterre werkten typistes en het toeval wilde dat het een hete zomer was en dat ik de schedel wellicht niet diep genoeg had begraven. De stank moet immens zijn geweest en de typiste die in de tuin op onderzoek uitging rende weer gillend naar binnen. Maar dit terzijde.

Op basis van de bovengenoemde samenwerking maakte ik de tekeningen op groot formaat aquarelpapier. Het resultaat bespraken wij enkele malen in Leiden, waarbij ook John de Vos aanwezig was, als beoogd coauteur van het boek. Nadat alle tekeningen gereed waren bleek dat het boek nooit zou verschijnen. Besloten werd de tekeningen in elk geval op de website van Naturalis te plaatsen en ik prijs me nog altijd gelukkig dat ze daartoe in *tiff* werden gescand, zodat zeer grote afdrukken mogelijk zijn. Intussen zijn enkele van de tekeningen in meerdere musea en publicaties te zien geweest, zodat het nog altijd enig nut heeft.

Zo verstreek bijna een twintigtal jaren, maar het bleef altijd bij mij sudderen dat Nederland een boek als dit nodig heeft. Niet zozeer als overzicht voor paleontologen, maar als populair-wetenschappelijk erfgoed voor een bredere kring. Het voelt als een soort verplichting dat Nederlanders een naslagwerk hebben waarin zij kunnen zien hoe rijk en bijzonder de fauna van ons land is geweest. Wel werd ik van Britse zijde gepolst (de tekeningen staan immers op www.sturkop.nl\paleontologie\) voor een soortgelijk boek, maar ook dat is niet doorgegaan.

Dat Nederland zo'n boek ontbeert vind misschien niet alleen ik spijtig. Ik overwoog om zo'n boek in eigen productie te maken, maar ik ben geen paleontoloog en voelde me dus niet bevoegd de teksten te verzorgen, hoewel die in mijn optiek eenvoudig moeten zijn om een breed publiek en vooral de jeugd te kunnen aanspreken. Maar ook dat is er nog niet van gekomen.

RESULTAAT

Wel vond ik het tijd om een totaaloverzicht te hebben – al was het maar voor mijzelf – van alle grote zoogdieren die onze bodem vanaf zo'n twee miljoen jaar geleden bevolkten. Het kan zijn dat na het jaar 2000 nieuwe vondsten zijn gedaan, van meer soorten; die staan dan niet op dat overzicht. In 2017 waagde ik toch de stap en maakte een plaat van 60 x 90 cm, waarop de bijna 70 diersoorten samenscholen. Die plaat werd overigens al eerder via de WPZ aangeboden aan de leden.

Deze plaat hangt nu in ons flatgebouw naast onze voordeur. Maar ik had nog geen rust. Mede ter illustratie van een mogelijk alsnog uit te brengen boek wilde ik de diverse families elk op één eigen plaat bijeen hebben. Maar nu in kleur. Ik heb er negen gemaakt, van de katachtigen, de hyena's, beren en hondachtigen, de slurfdragers, neushoorns, herten, middelgrote zoogdieren en tenslotte twee platen van de hoefdieren. Bij mij thuis hangt er een drietal naast de bovengenoemde totaalplaat, in een formaat van 30 x 40 cm. Hetgeen overigens nog te vergroten resp. te verkleinen is.

Voor een publicatie van Klaas Post schetste ik ooit nog een tweetal reptielen en een dinosauriër, die hun sporen op Nederlandse bodem en in Nederlandse wateren hadden achtergelaten. Hiernaast, tot slot van dit artikel, daarvan nog een impressie.

DANKWOORD

Ik bedank Dick Mol voor zijn adviezen over welke pleistocene zoogdieren uit Nederland bekend zijn en voor alle gegevens over ouderdom en grootte van de dieren. Daarnaast heeft zijn enthousiasme altijd bijzonder aanstekelijk gewerkt. Ook Klaas Post bedank ik voor de ontvangst indertijd op Urk en Cor Strang voor zijn hulp op de bottenzolder. De koppen van de drie mammoetsoorten dank ik aan de tekeningen van Hans van Essen in 'De Mammoet'.

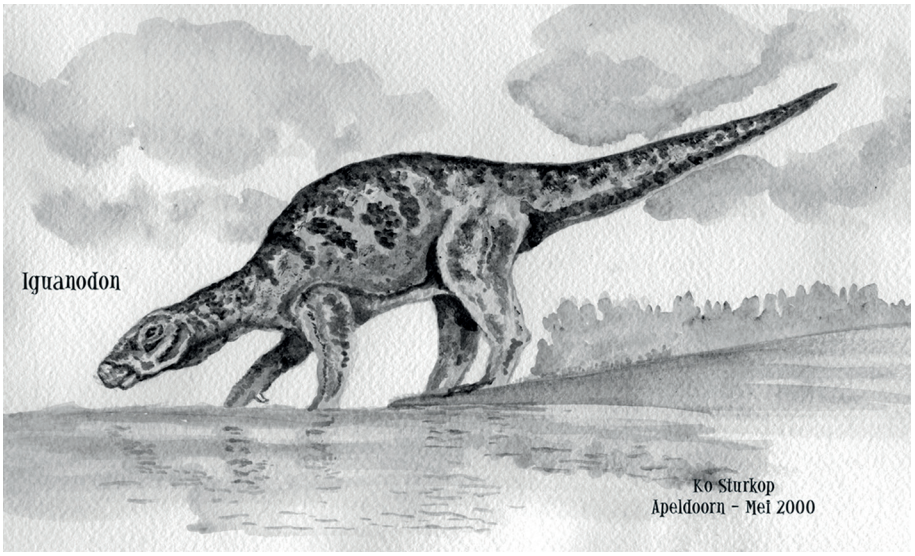
Iguanodon
Ko Sturkop
Apeldoorn - Mei 2000

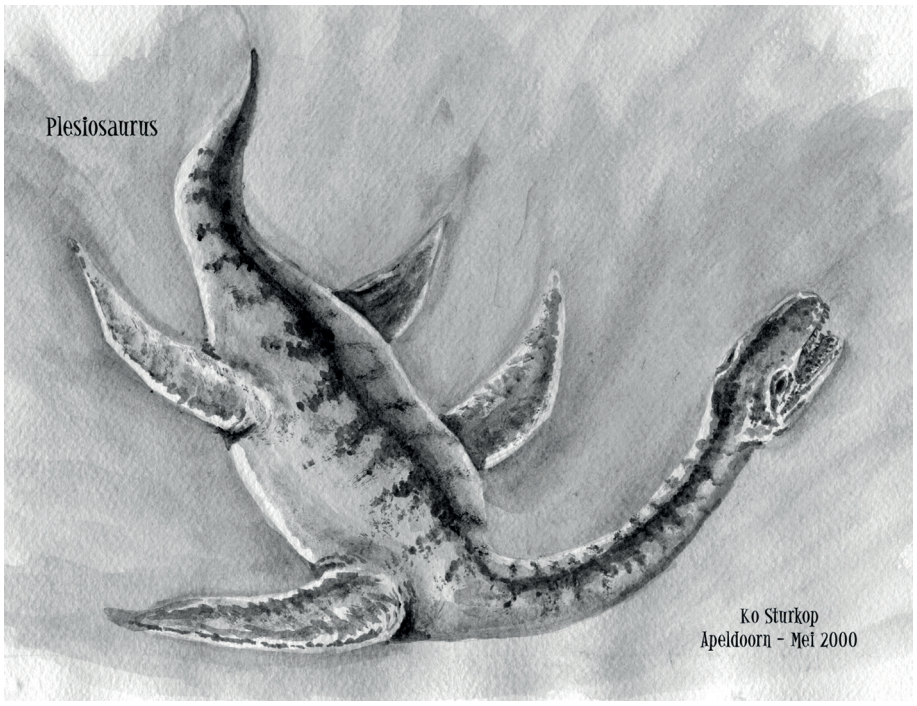
Plesiosaurus
Ko Sturkop
Apeldoorn - Mei 2000

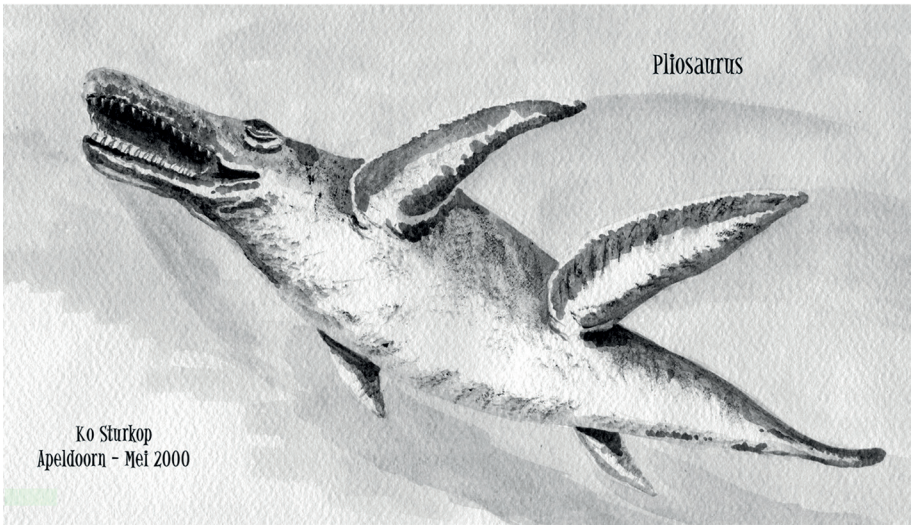
Pliosaurus
Ko Sturkop
Apeldoorn - Mei 2000

Zuidelijke mammoet

Steppenmammoet

Wolharige mammoet

Bosolifant

Borsons mastodont

Auvergnema

Deringers beer

Etruskische beer

Bruine beer

Grottenbeer

Breedsnuithyena

Grottenh

Grottenleeuw

Panter

Europese lynx

Europese jaguar

Sabeltandkat

Wilde

Grote zoogdieren in het Pl

Reuzenhert

Dawkins reuzenhert

Groot hert van Tegelen

Rijnhert

Eland

Strozzi's zwijn

Everzwijn

Przewalskipaard

Europese ezel

Bressaans paard

Antiloopach

Uitgestorven walrus

Baardrob

Etruskisch stekelvarken

Reuzenbever

Europese bever

Schreuders gazelle

Alpensteenbok

© Ko Sturkop – Apeldoorn

eistoceen van Nederland

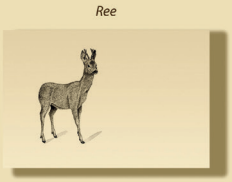

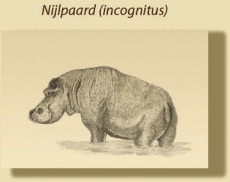

n NL – September 2017

Zuidelijke mammoet
Mammuthus meridionalis

Bosolifant
Elephas antiquus

Auvergnemastodont
Anancus arvernensis

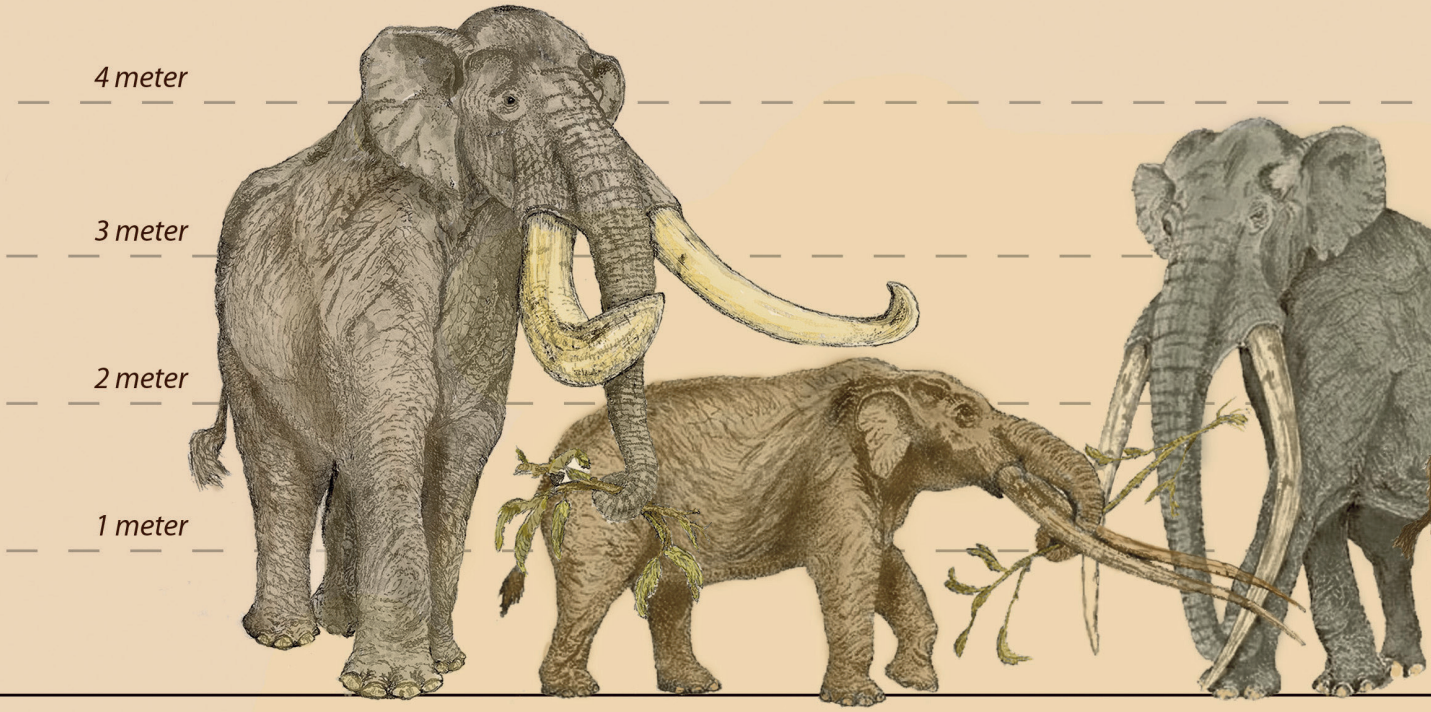

Slurfdieren in het Pleistoceen van Ne

Steppemammoet
Mammuthus trogontherii

Wolharige mammoet
Mammuthus primigenius

Borsons mastodont
Mammut borsoni

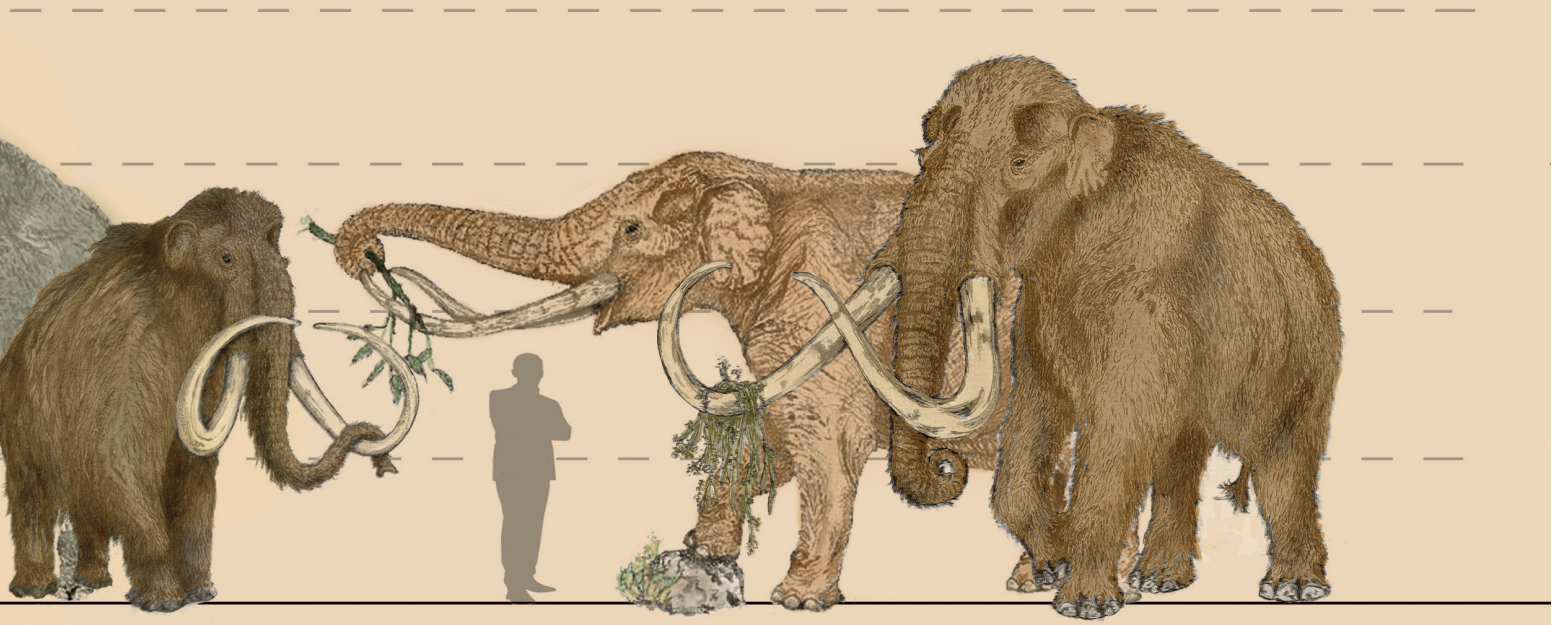

derland © Ko Sturkop – Apeldoorn NL – Februari 2019

Etruskische neushoorn
Stephanorhinus etruscus

Steppeneushoorn
Stephanorhinus hemitoechus

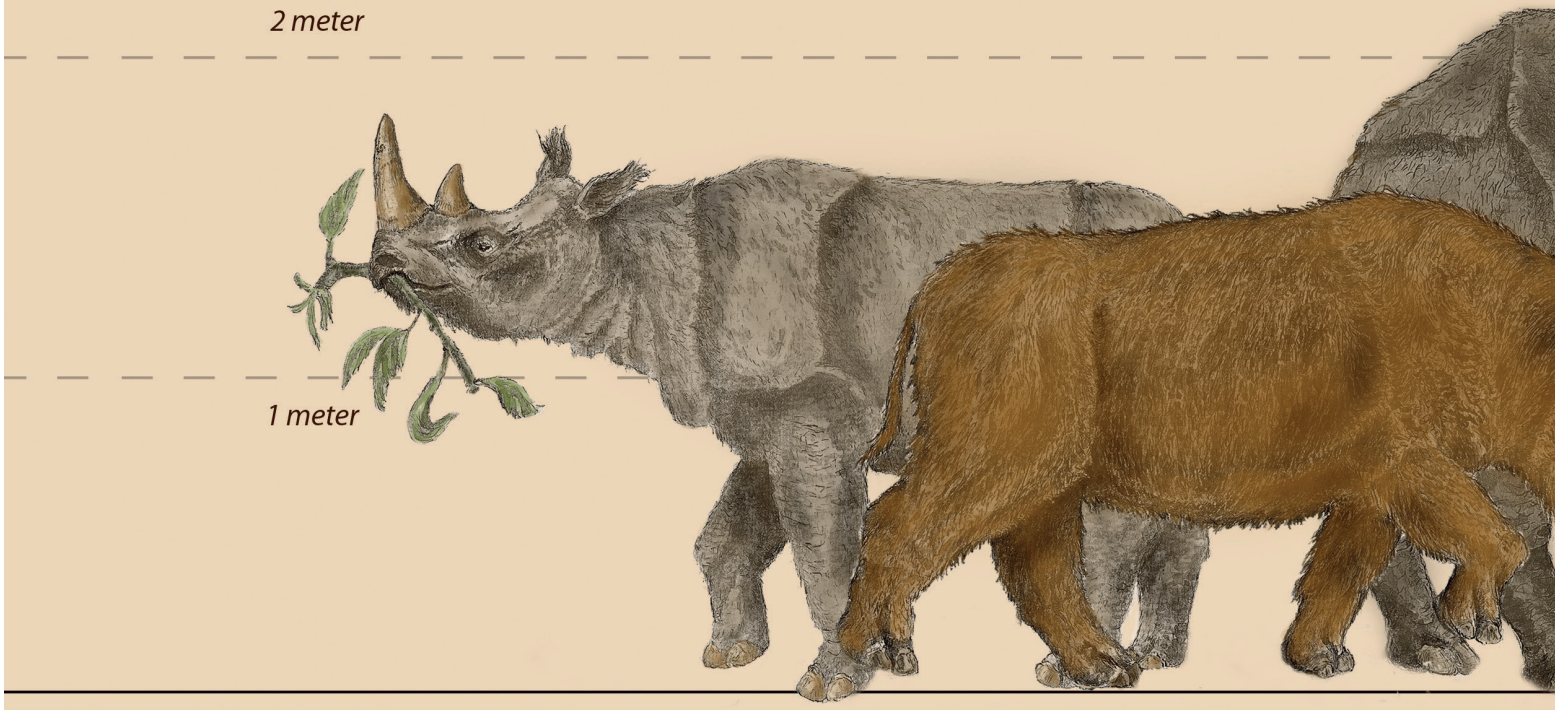

Neushoornsoorten in het Pleistoceen van Nederla

Bosneushoorn
Stephanorhinus kirchbergensis

Wolharige neushoorn
Coelodonta antiquitatis

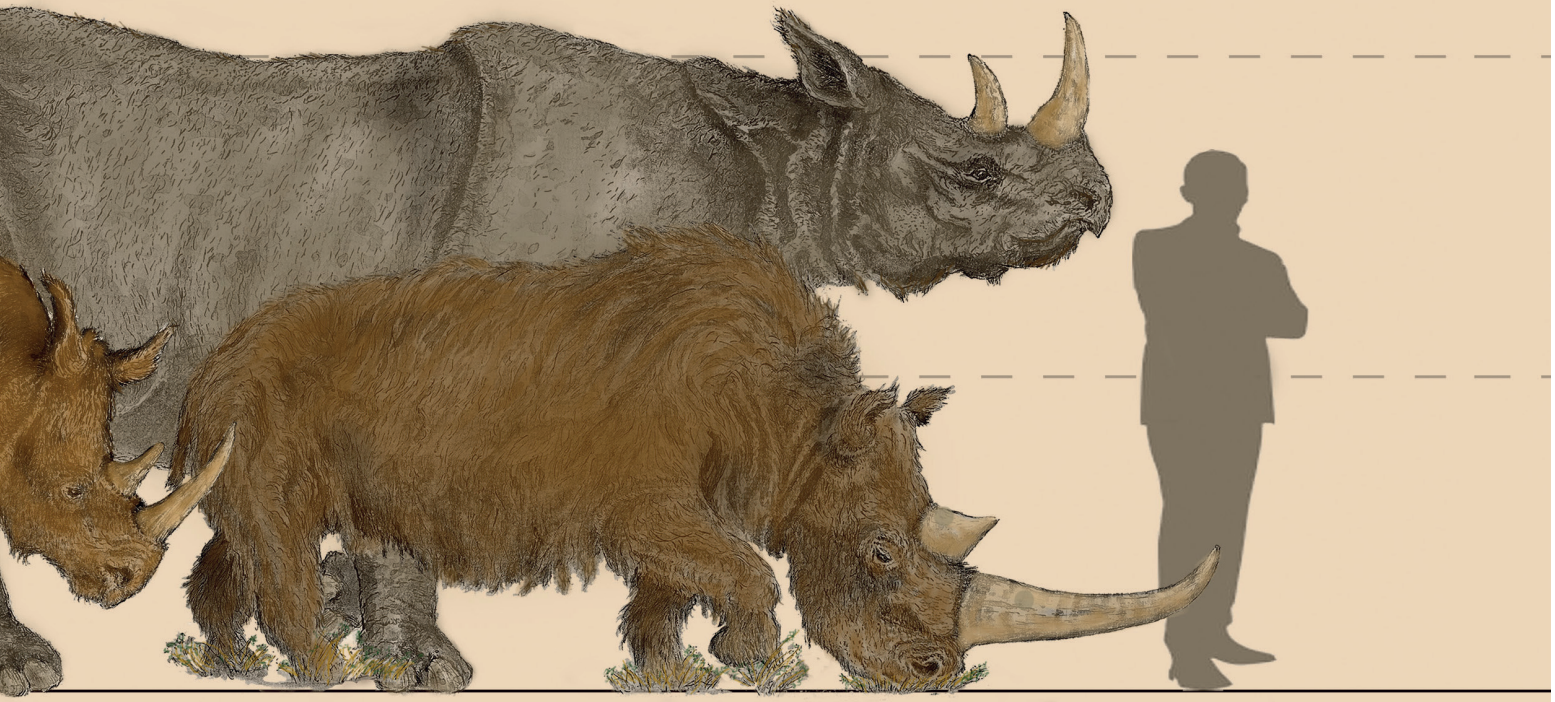

nd © Ko Sturkop – Apeldoorn NL – Augustus 2018

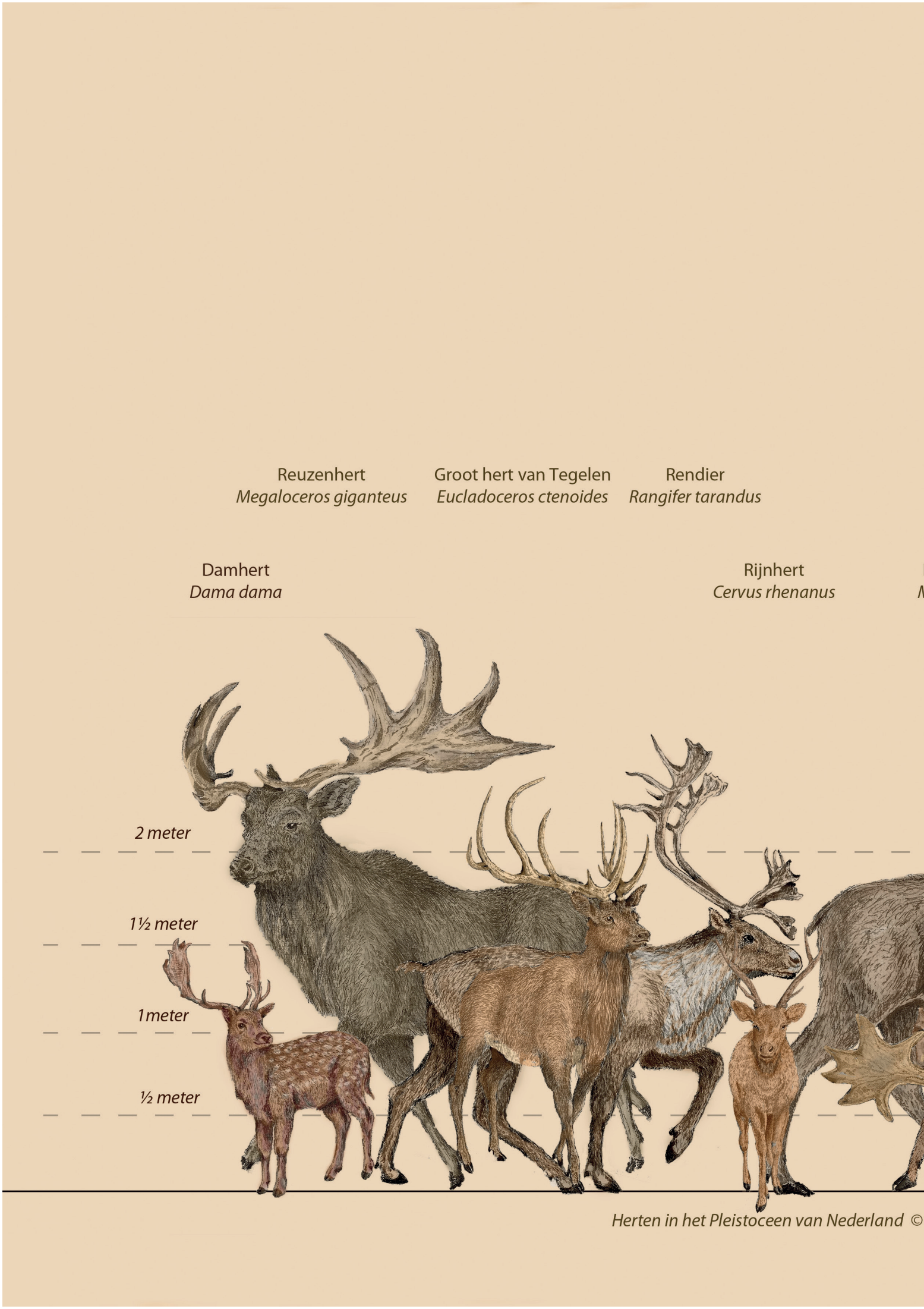
Reuzenhert
Megaloceros giganteus
Groot hert van Tegelen
Eucladoceros ctenoides
Rendier
Rangifer tarandus
Damhert
Dama dama
Rijnhert
Cervus rhenanus
2 meter
1½ meter
1meter
½ meter
Herten in het Pleistoceen van Nederland ©

Eland
Alces alces

Reuzeneland
Alces latifrons

Dawkins reuzenhert
Megaloceros dawkinsi

Edelhert
Cervus elaphus

Ree
Capreolus capreolus

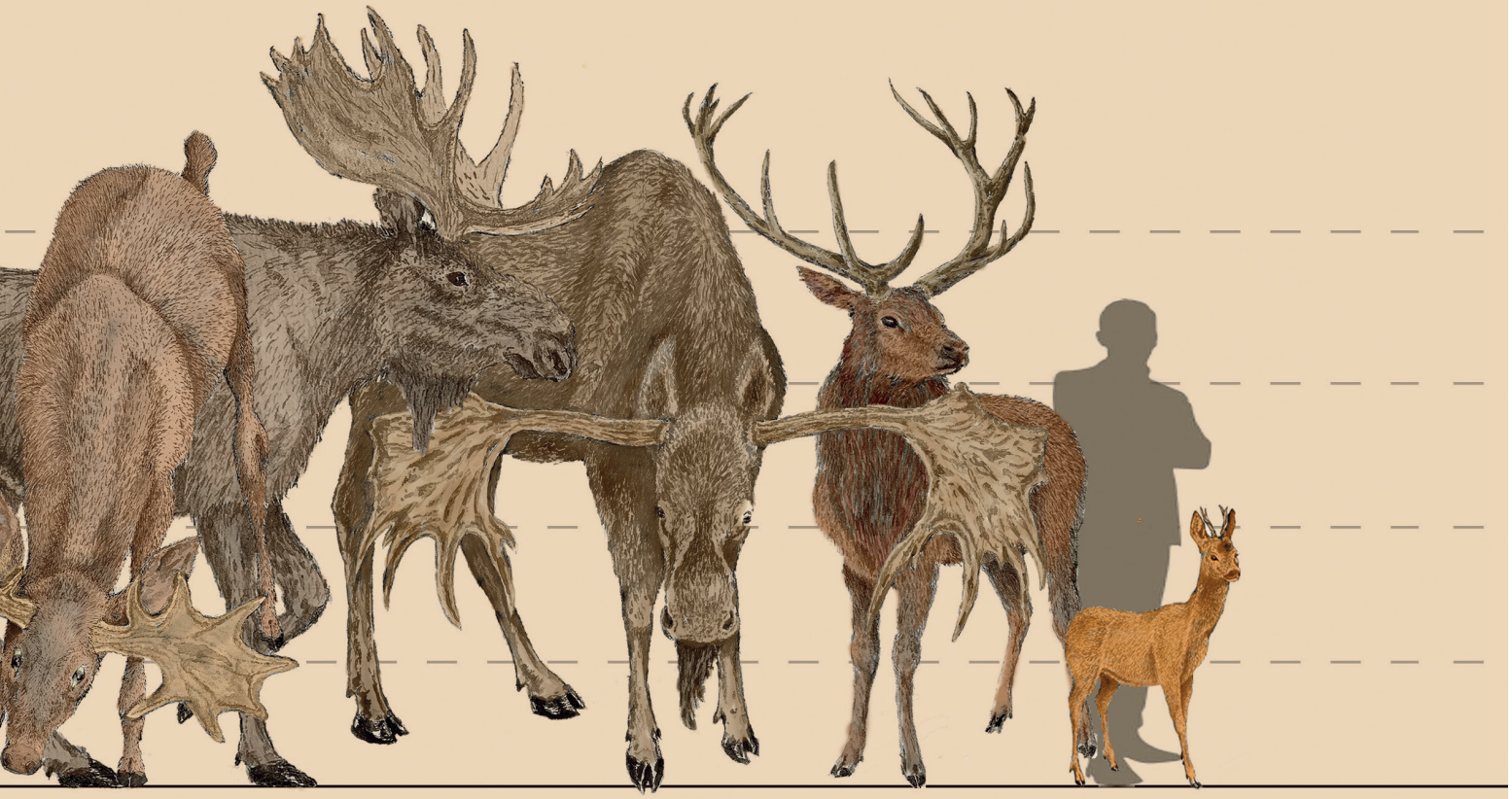

Ko Sturkop – Apeldoorn NL – Oktober 2018

Steppenwisent
Bison priscus

Soergelia
Soergelia elisabethae

Reuzenmuskusos
Praeovibos priscus

Antil
Lepto

Muskusos
Ovibos muschatus

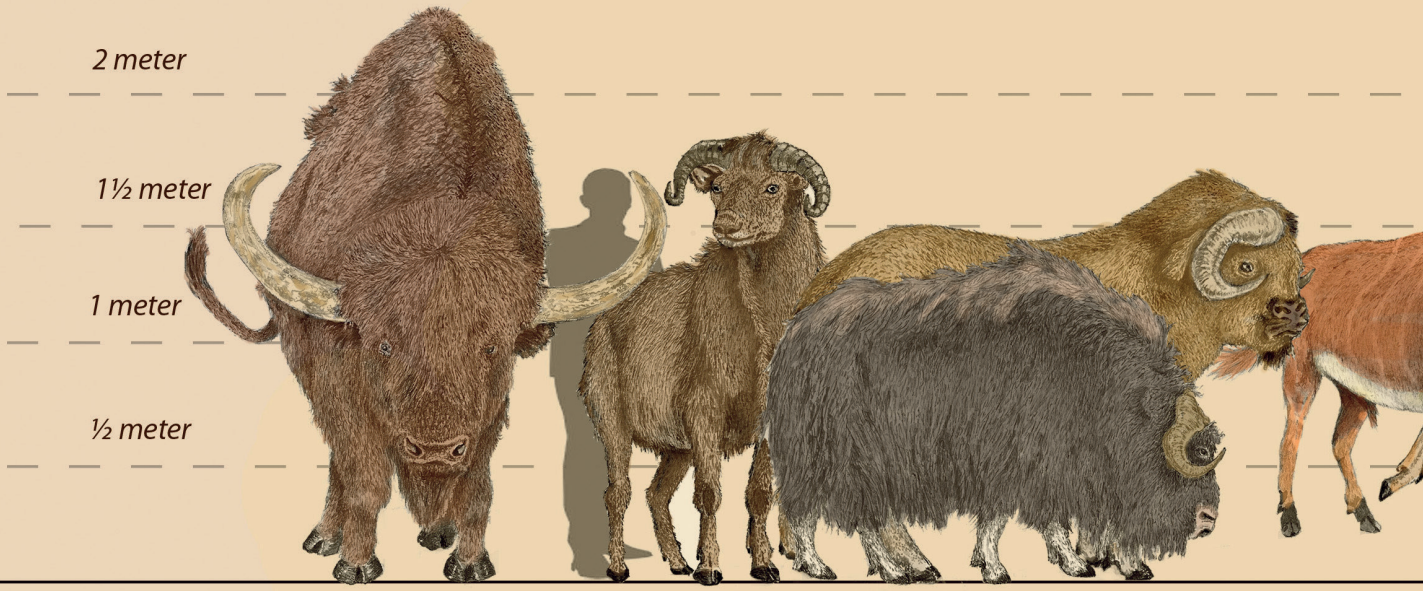

Hoefdieren in het Pleistoceen van Nederland ©

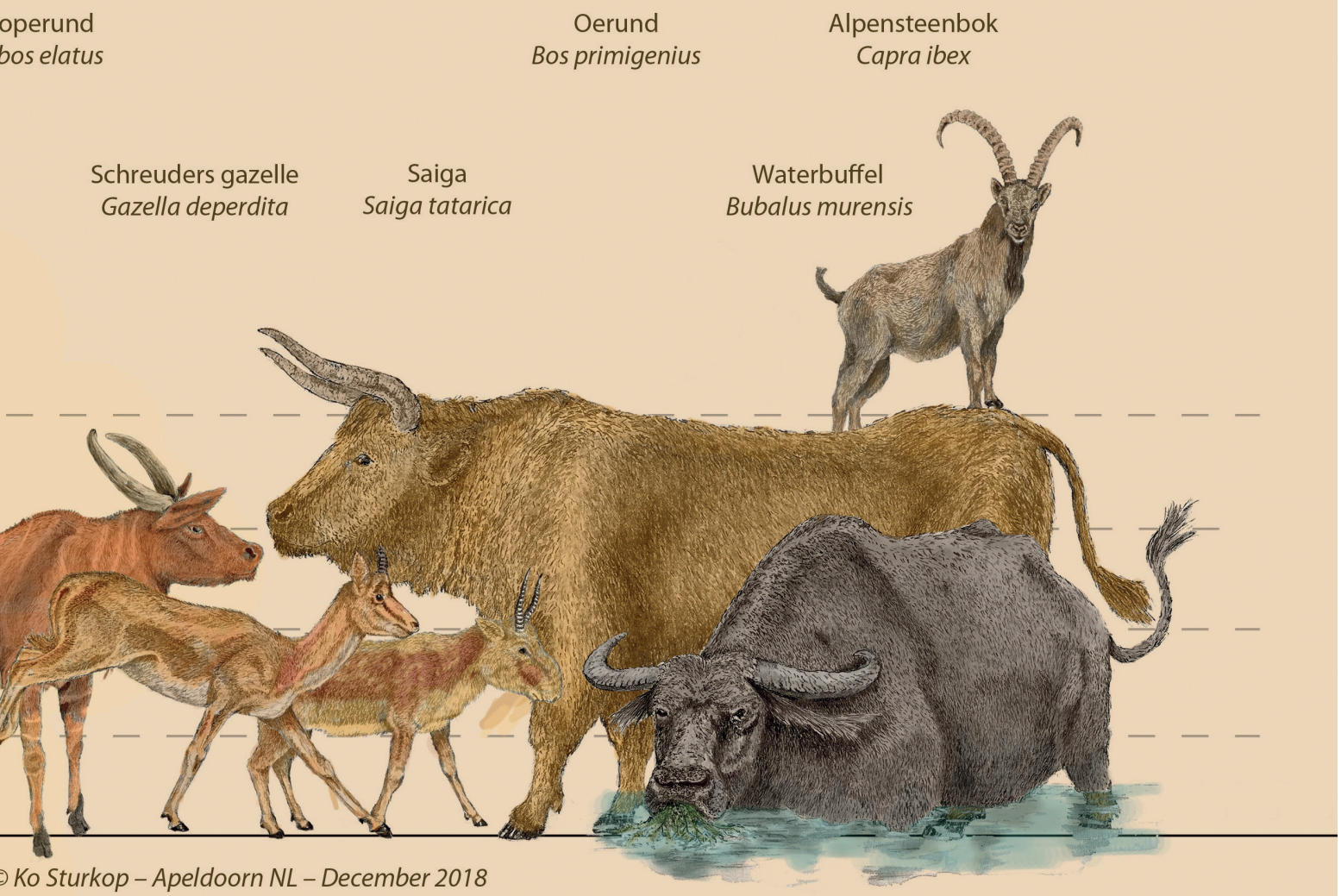

© Ko Sturkop – Apeldoorn NL – December 2018

Wilde ezel
Equus hydruntinus

Bressaans paard
Equus bressanus

Strozzi's zwijn
Sus strozzii

Przewalskipaard
Equus caballus

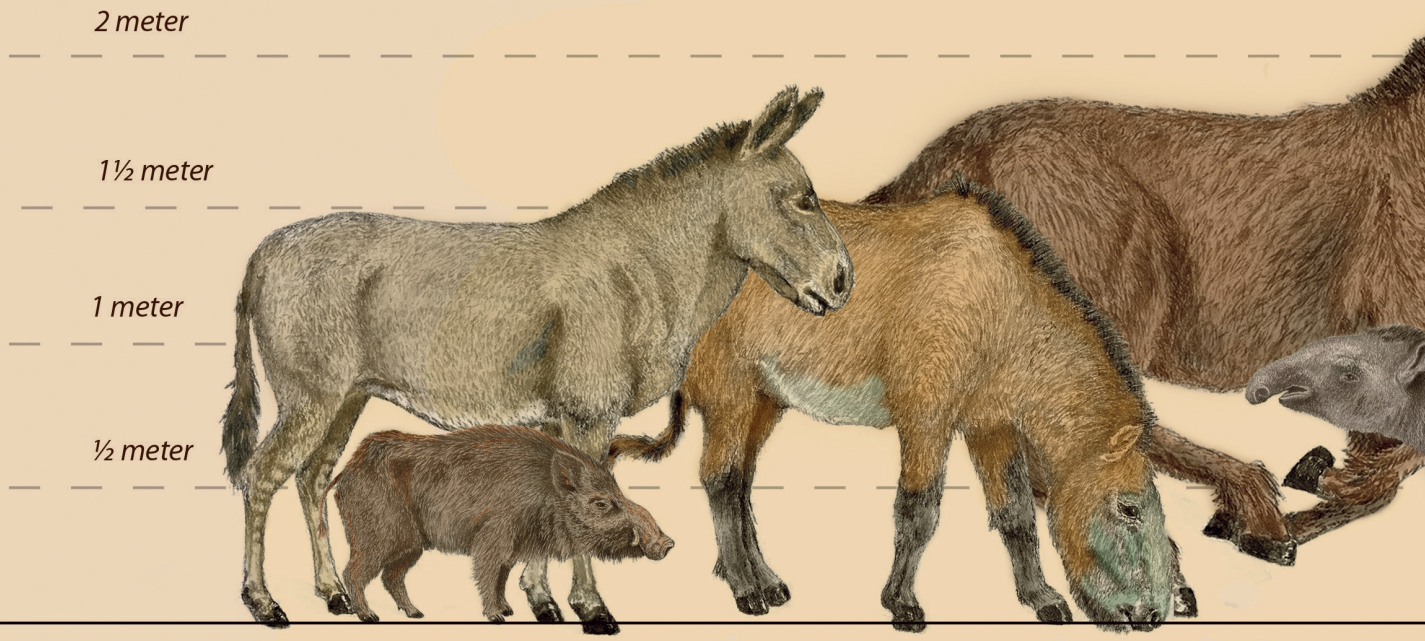

Hoefdieren in het Pleistoceen van Nederland

Uitgestorven nijlpaard
Hippopotamus incognitus

Auvergentapir
Tapirus arvernensis

Wild zwijn
Sus scrofa

Oude nijlpaard
Hippopotamus antiquus

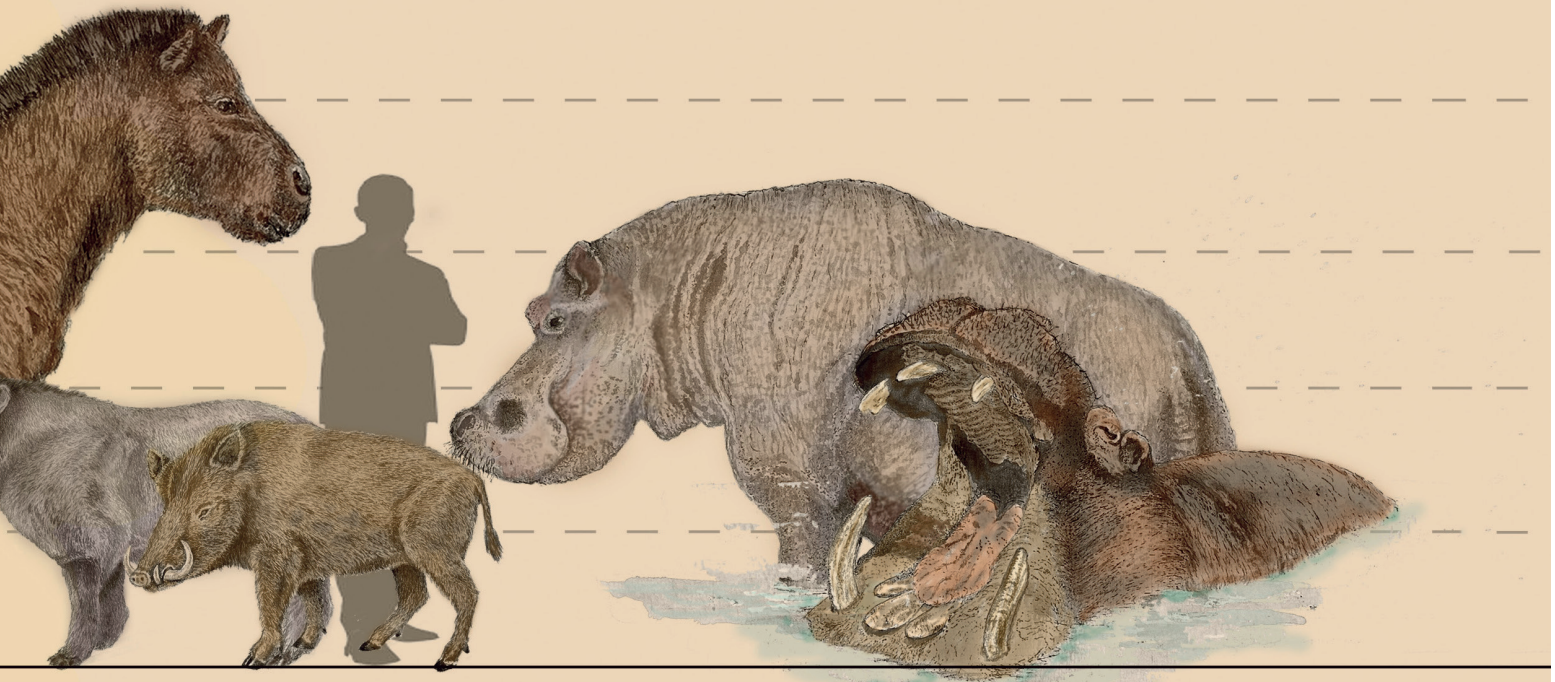

© Ko Sturkop – Apeldoorn NL – Februari 2019

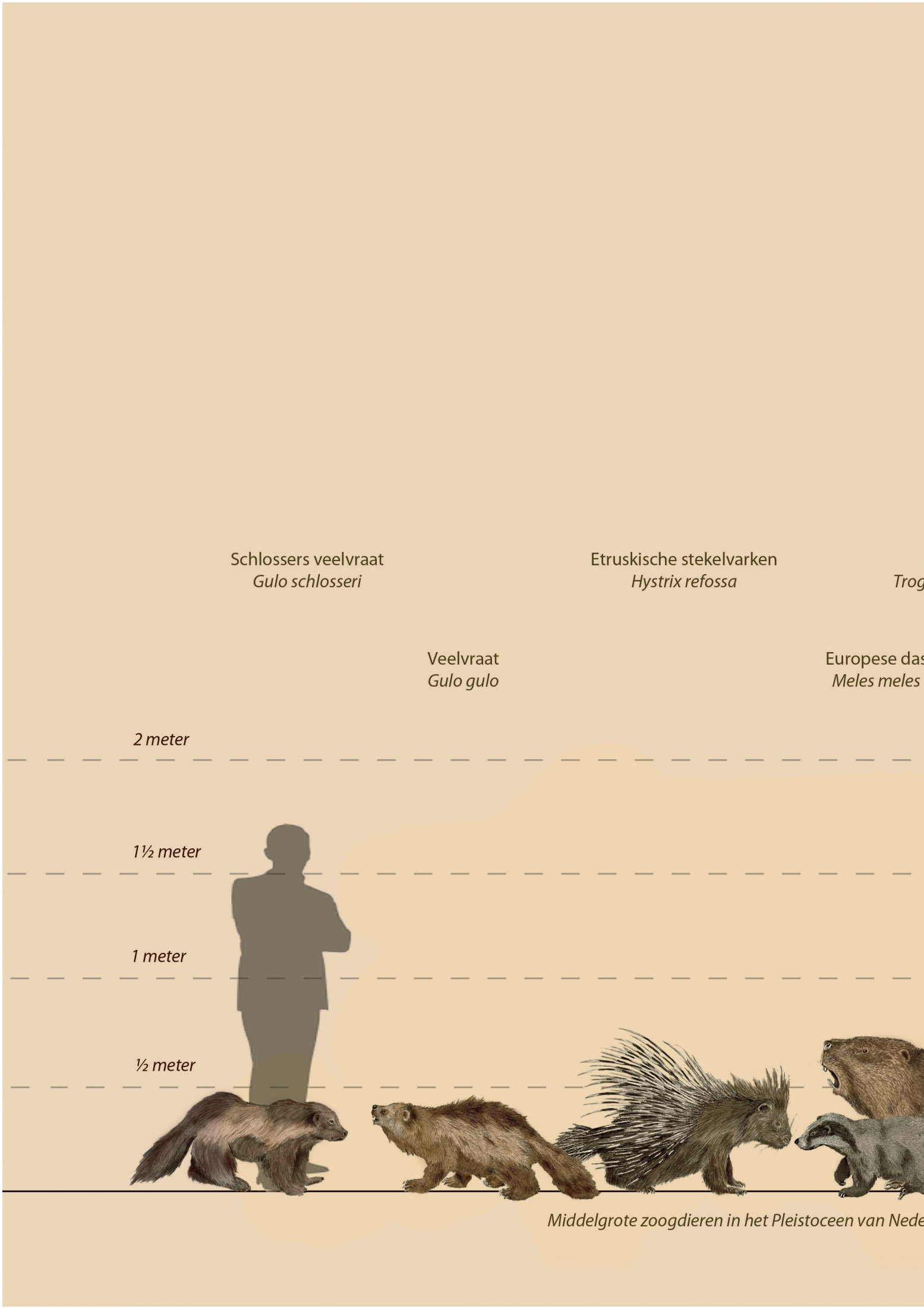

Middelgrote zoogdieren in het Pleistoceen van Nede

Reuzenbever
ontherium cuvieri

Makaak
Macaca sylvanus

Europese bever
Castor fiber

s

Vingerotter
Cyrnaonyx antiqua

Europese otter
Lutra lutra

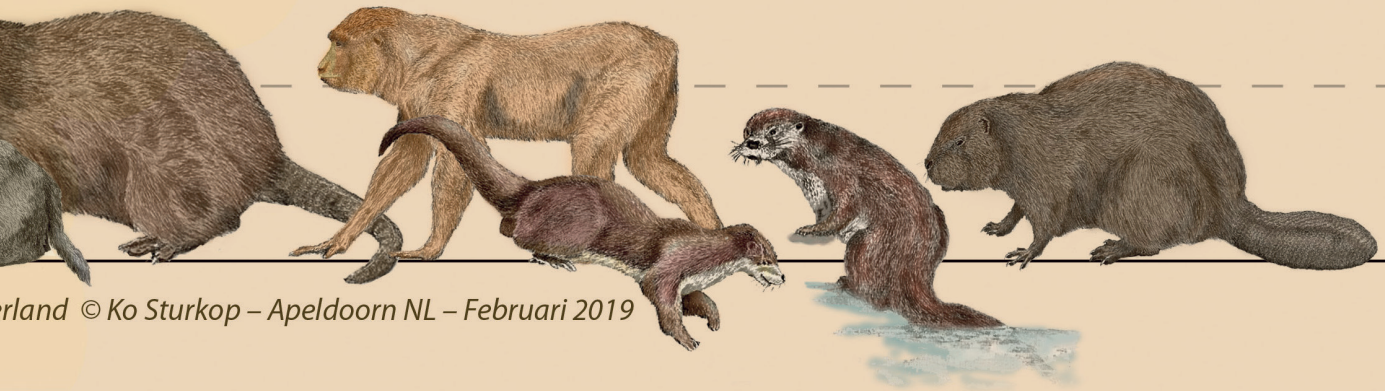

rland © Ko Sturkop – Apeldoorn NL – Februari 2019

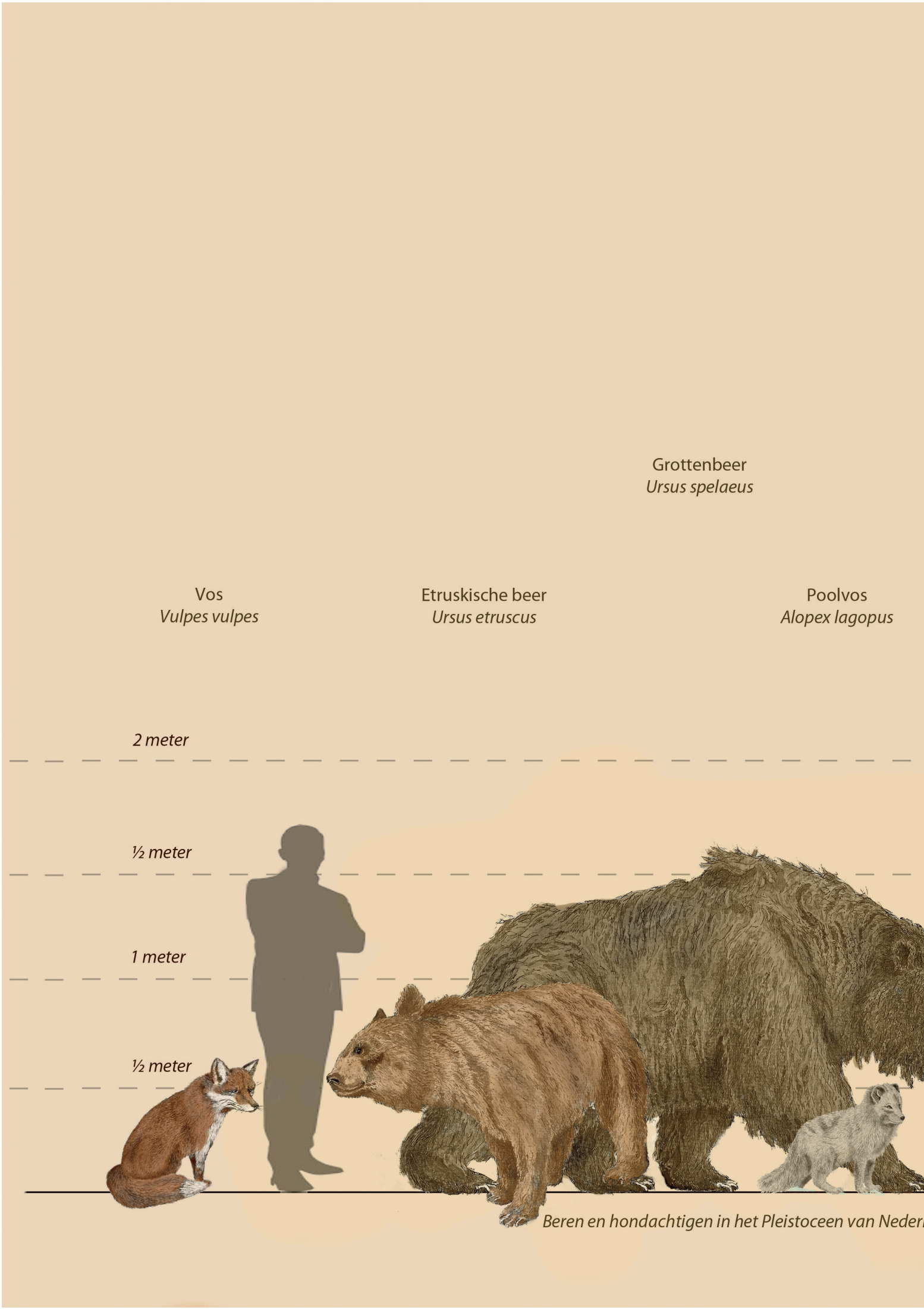

Beren en hondachtigen in het Pleistoceen van Neder

Deningers beer
Ursus deningeri

Bruine beer
Ursus arctos

Wolf
Canis lupus

Etruskische wolf
Canis etruscus

land © Ko Sturkop – Apeldoorn NL – November 2018

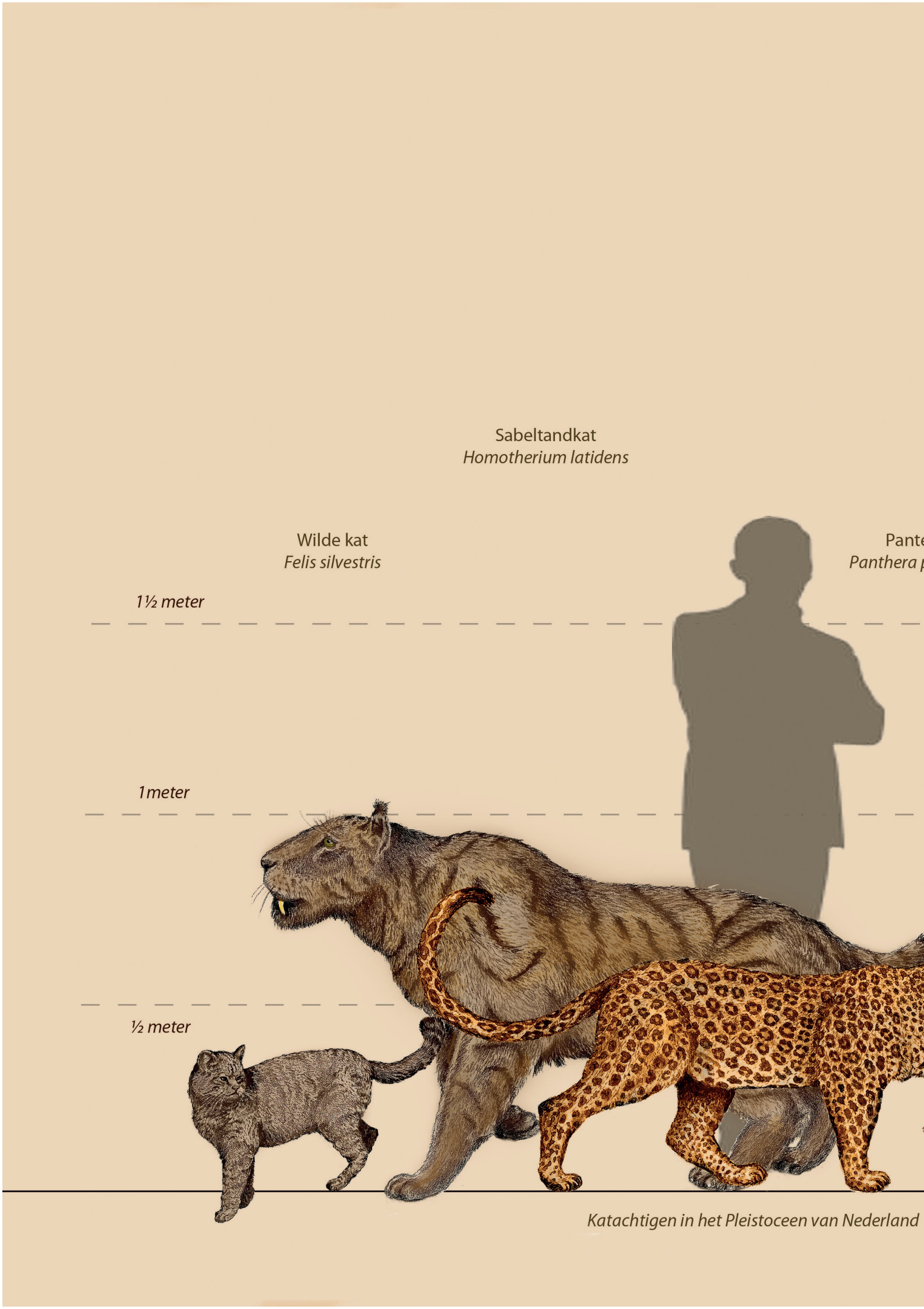
Sabeltandkat
Homotherium latidens
Wilde kat
Felis silvestris
Pante
Panthera p
1½ meter
1meter
½ meter
Katachtigen in het Pleistoceen van Nederland

Grottenleeuw
Panthera leo spelaea

er
pardus

Lynx
Lynx lynx

Europese jaguar
Panthera gombaszoegensis

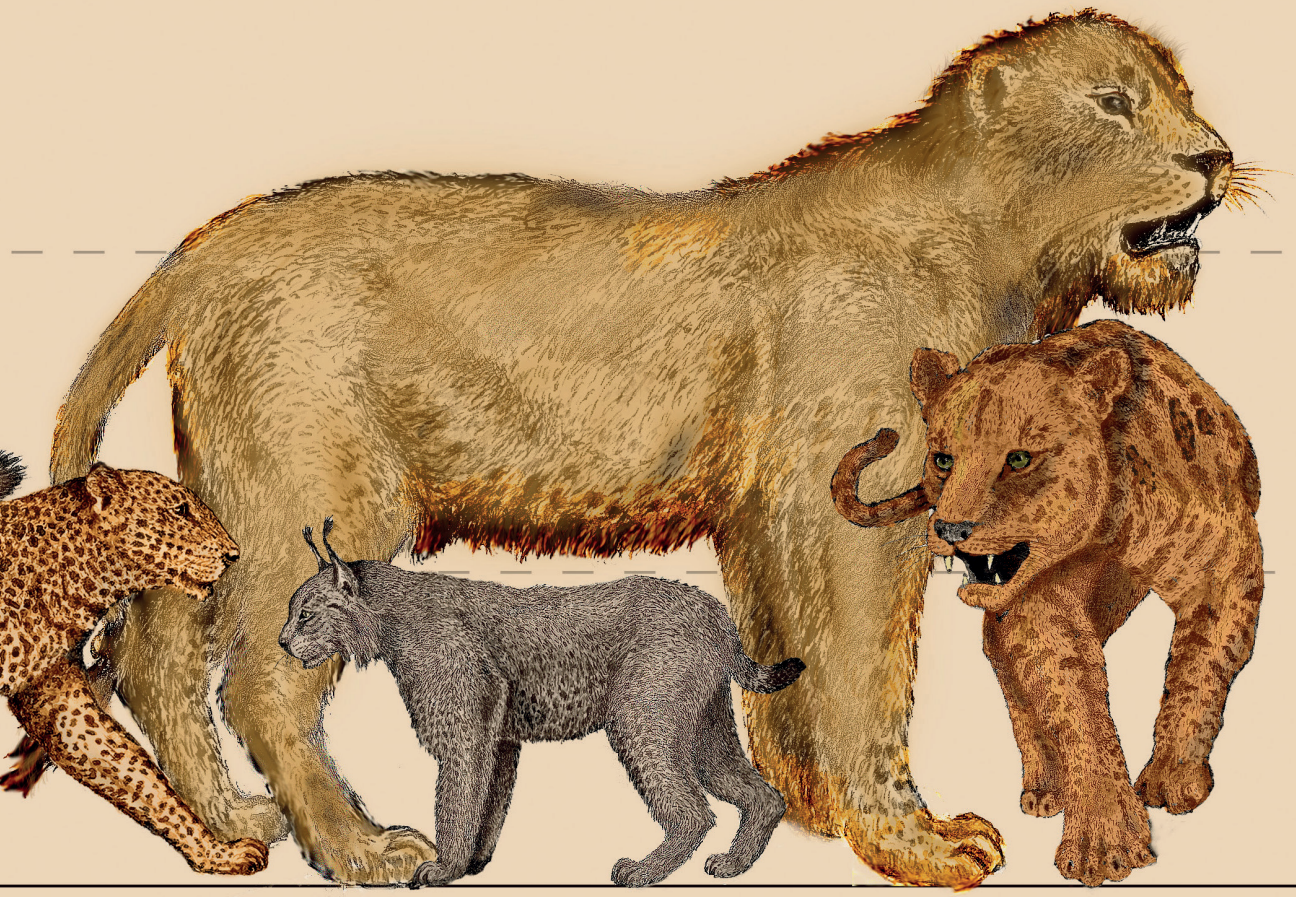

© Ko Sturkop – Apeldoorn NL – Augustus 2018

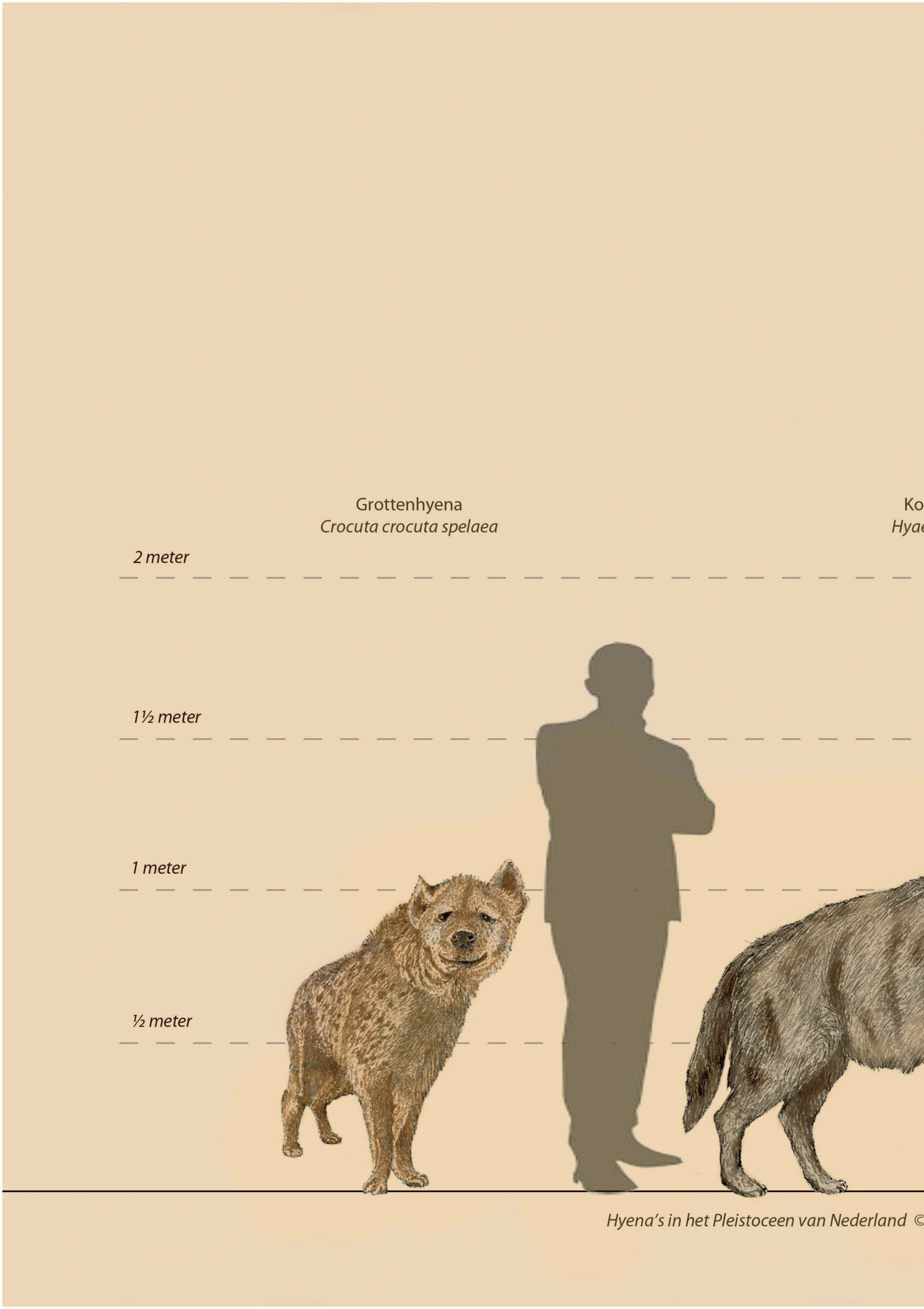
Grottenhyena
Crocuta crocuta spelaea
Ko
Hyae
2 meter
1½ meter
1 meter
½ meter

rtsnuithyena
ena brevirostris

Perriers hyena
Hyaena perrieri

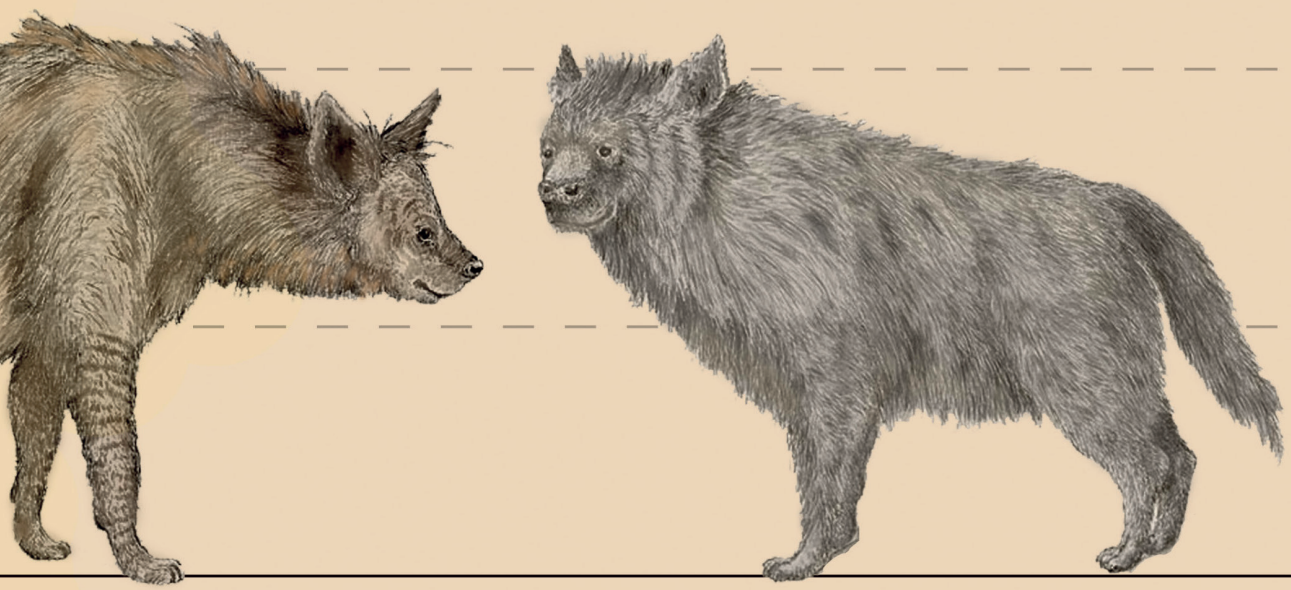

Ko Sturkop – Apeldoorn NL – Februari 2019